

ŻOŁNIERZE BIAŁOSTOCKIEJ NIEPODLEGŁOŚCI
listopad 1918 – luty 1919

W Y S Z Y Ń S K I
KAZIMIERZ

Data i miejsce urodzenia: 1897 r. w Zagórzcu (pow. sanocki)

Data i miejsce śmierci: 4 sierpnia 1920 r.

Imiona rodziców: Józef i Helena (z domu Kozłowska)

Stan cywilny: żonaty z Wandą Ostrowską, córką właściciela majątku Pruska, członkiem POW i uczestniczką powstania sejneńskiego

Imiona dzieci: brak danych

Narodowość: polska

Wyznanie: rzymsko-katolickie

Stopień wojskowy: podporucznik

Oddział macierzysty WP: 202. pułk piechoty (ochotniczy)

WYKSZTAŁCENIE CYWILNE

Gimnazjalne (z maturą)

WYKSZTAŁCENIE WOJSKOWE

Kurs szkoły podoficerskiej

SPECJALNE WYKSZTAŁCENIE WOJSKOWE

Brak danych

DATA WSTĄPIENIA DO ARMII OBCEJ

Nie służył

DATA WSTĄPIENIA DO WOJSKA POLSKIEGO

Listopad 1918 r.

RODZAJ BRONI

Piechota

ZNAJOMOŚĆ JĘZYKÓW OBCYCH

j. polski, j. niemiecki (w mowie i piśmie)

ZNAJOMOŚĆ KRAJÓW

Austro-Węgry, Rosja, Ukraina

RANY I KONTUZJE

- ranny w bitwie pod Łowczówkiem (22-25 grudnia 1914 r.), po której przez dwa miesiące przebywał na leczeniu szpitalnym w Nowym Targu i Kętach

	- ranny w walkach na Wołyniu, 20 stycznia 1916 r. przebywał w szpitalu w Rzeszowie
ODZNACZENIA	Krzyż Niepodległości z Mieczami (nadanie pośmiertne z 9 listopada 1931 r.)
DATY MIANOWIAŃ OFICERSKICH	1 października 1919 r. – podporucznik
PRZEBIEG SŁUŻBY WOJSKOWEJ DO 1 LISTOPADA 1918 ROKU	<ul style="list-style-type: none"> - od 1912 r. członek Polskich Drużyn Strzeleckich w Stanisławowie, gdzie brał udział we wszystkich szkoleniach i ćwiczeniach strzeleckich, i gdzie zalicza z pozytywnym wynikiem kurs szkoły podoficerskiej, - od 20 sierpnia 1914 r. żołnierz Legionów Polskich, z przydziałem liniowym do 2., a potem 1. kompanii VI batalionu I Brygady Legionów, - od 10 kwietnia 1915 r. służba liniowa w szeregach 5. kompanii VI batalionu I Brygady Legionów, - po 10 maja 1915 r. sierżant 7. pułku piechoty Legionów, - w pierwszych miesiącach 1916 r. przebywa w szpitalu w Rzeszowie, po czym do stycznia 1917 r. służy w szeregach 4. kompanii II batalionu 1. pułku piechoty Legionów, - 31 marca 1917 r. przedstawiony do odznaczenia austriackim Krzyżem Wojskowym Karola, - w kwietniu 1917 r. w Stacji Zbornej w Pruszkowie, - po kryzysie przysięgowym Legionów Polskich internowany w obozie w Szczypiornie, a następnie 15 grudnia 1917 r. odesłany specjalnym transportem do Lublina, z którego udało mu się ostatecznie zbiec i przedostać do Łodzi, - od 1918 r. członek Polskiej Organizacji Wojskowej (dalej: POW) i Polskiej Partii Socjalistycznej w tym mieście, - 12 października 1918 r., jako instruktor Centralnego Oddziału Lotnego, bierze udział w zuchwałym napadzie na austriacki pociąg w Bąkowcu k. Radomia, gdzie zdobyto prawie 1 800 000 koron austriackich na potrzeby organizacyjne i konspiracyjną działalność lokalnych struktur POW.
PRZEBIEG SŁUŻBY LINIOWEJ W WOJSKU POLSKIM	<ul style="list-style-type: none"> - po 11 listopada 1918 r. skierowany do działań dywersyjnych POW na Białostocczyźnie, - 19-27 listopada 1918 r. komendant tzw. „Ekspedycji POW na Białystok”, mającej na celu skoordynowanie działań lokalnych komend do przeprowadzenia akcji wywiadowczych na terenie okupowanym przez wojska niemieckie i poczynienia odpowiednich przygotowań dla zajęcia Białegostoku przez oddziały polskie, - w lutym 1919 r., jako oficer Oddziału II Sztabu Generalnego, przybył razem Adamem Rudnickim na Suwalszczyznę, gdzie przejściowo pełnił funkcję komendanta obwodu augustowskiego POW, a potem szefa wywiadu na tym terenie,

- w kwietniu 1919 r. opuścił Suwalszczyznę w obawie przed wspaną i groźbą ewentualnego aresztowania przez Niemców,
- po powrocie w maju 1919 r. został komendantem obwodu suwalskiego i jednoczesnym zastępcą komendanta okręgowego,
- 4-5 czerwca 1919 r. dowódca oddziału lotnego w brawurowej akcji wysadzenia torów kolejowych w Bakaniuku,
- od 6 czerwca 1919 r. dowódca 3. kompanii obserwacyjnej Dowództwa Obrony Kresów Ziemi Suwalskiej, którą tworzyły pododdziały augustowskiego obwodu POW (drużyny i plutony rozmieszczone po większych wsiach powiatu okupowanego w tym momencie przez oddziały armii niemieckiej),
- uczestnik powstania sejneńskiego (23-28 sierpnia 1919 r.), w czasie którego dowodził jedną z powstańczych kompanii, na czele której 28 sierpnia, przez ponad godzinę, odpierał skutecznie zaciekle ataki przeważających sił litewskich, ratując tym samym z ciężkiego położenia dwie, pozbawione zupełnie amunicji, kompanie 41. Suwalskiego Pułku Piechoty,
- od 3 września 1919 r. komendant placu i dowódca kompanii POW w Krasnopolu,
- na początku 1920 r. oficer informacyjny 1. Dywizji Piechoty Legionów (m. in. w walkach z bolszewikami pod Dyneburgiem),
- latem 1920 r. wstąpił do formowanego w zaciągu ochotniczym 202. pułku piechoty,
- 4 VIII 1920 r. zginął w walkach pod Paprocią Dużą, w trakcie przeprowadzania akcji wywiadowczej na zapleczu wojsk bolszewickich, gdzie po rozpoznaniu został „w bestialski sposób zamordowany”,
- według innych, niesprawdzonych do końca informacji, zginął bez wieści w walkach 202. pułku piechoty ochotniczej nad Narwią w pobliżu Łap,
- 9 listopada 1931 r. pośmiertnie odznaczony Krzyżem Niepodległości z Mieczami.

**UDZIAŁ W DZIAŁANIACH
NIEPODLEGŁOŚCIOWYCH NA TERENIE
BIAŁEGOSTOKU W LATACH 1915-1919**

W drugiej połowie listopada 1918 r., a konkretnie w od 19 do 27 listopada, pchor. Kazimierz Wyszyński na rozkaz Komendy Głównej POW został wyznaczony do zajęcia miasta Białegostoku, w ramach akcji zbrojnej pod nazwą „Ekspedycji na Białystok”. Dla realizacji tego zadania niezbędnym stała się koordynacja działań poszczególnych pododdziałów peowiackich (drużyn, plutonów) w rejonie Tykocina, Knyszyna, Jeżewa, Łap i Brańska. Niezmiernie ważnym było również zebranie wyczerpującego materiału wywiadowczego o dyslokacji jednostek wojsk wroga w rejonie punktu docelowego oraz przy strategicznej linii kolejowej Bielsk Podlaski – Białystok – Osowiec – Grajewo. W przeciągu kilku dni udało mu się zgromadzić w pobliżu Jeżewa siły polskie, liczące od 350 do 400 ludzi, uzbrojone dodatkowo w karabiny maszynowe (2-3 szt.) i granaty ręczne. Przewaga wojsk niemieckich na tym odcinku była jednak druzgocąca. W samym tylko Białymstoku stacjonowało blisko 7 000 żołnierzy niemieckich, a na odcinku Bielsk Podlaski – Białystok – Knyszyn prawie 20 000. Dowództwo niemieckie, przewidując polskie działania na tym kierunku, wysłało

	<p>przeciwko nim silne podjazdy kawalerii bądź piechoty na samochodach. W ten sposób doszło w nocy z 23 na 24 listopada do drobnych potyczek z ich udziałem w Żółtkach i Jeżewie. Po podpisaniu w tym samym dniu polsko-niemieckiej umowy w Kownie rozkaz zajęcia Białegostoku został natychmiast odwołany. Wszystkie oddziały regularnego Wojska Polskiego oraz sił POW otrzymały polecenie niezwłocznego wycofania się za linię Narwi i niepodejmowania do odwołania żadnych akcji bojowych przeciwko ewakuującym się przez Białystok oddziałom niemieckim z Ukrainy czy Białorusi.</p>
<p>ŹRÓDŁO DANYCH BIOGRAFICZNYCH</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Centralne Archiwum Wojskowe Wojskowego Biura Historycznego, Kolekcja Wojskowej Komisji Archiwalnej (dalej: CAW-WBH), Kazimierz Wyszyński, sygn. KNzM 09.11.1931, KN 27.06.1938. - CAW-WBH, Wojskowe Biuro Historyczne, sygn. I. 341.1.425, mps. - CAW-WBH, Wojskowe Biuro Historyczne, sygn. I.341.1.422, mps. - S. Cenckiewicz, <i>Tadeusz Katelbach i powstanie sejneńskie</i>, „Rocznik Augustowsko-Suwalski”, 2002, t. 2, s. 81–106. - M. Kietliński, <i>Początki białostockiej niepodległości 1918-1920. Katalog wystawy</i>, Białystok 2019, s. 8. - <i>Lista chorych, rannych, zabitych i zaginionych legionistów do kwietnia 1915 roku</i>, Oświęcim 1915, s. 68. - <i>Lista strat Legionów Polskich</i>, cz. V, Piotrków 1916, s. 20. - <i>Lista strat Wojska Polskiego. Polegli i zmarli w wojnach 1918-1920</i>, Warszawa 1934, s. 1012. - A. Miodowski, <i>Próby wyzwolenia Białegostoku na przełomie 1918/1919</i>, [w:] <i>Białystok w 80-lecie. W rocznicę odzyskania niepodległości 19 II 1919 – 19 II 1999</i>, Białystok 2000, s. 11–19. - A. Rudnicki, „EKS” Bąkowiecki, [w:] <i>Polska Organizacja Wojskowa. Szkice i wspomnienia</i>, red. J. Stachewicz, W. Lipiński, Warszawa 1930, s. 104–117. - A. Rudnicki, <i>Okręg Suwalski Polskiej Organizacji Wojskowej. Praca i walki</i>, „Polska Zbrojna”, 1929, nr 243, s. 3; nr 244, s. 3. - B. Samarski, 1919. <i>Białystok rok pierwszy w prasie i innych materiałach źródłowych</i>, t. I, Białystok 2021, s. 14. - K. Skłodowski, <i>Działalność Polskiej Organizacji Wojskowej Dowództwa Obrony Kresów Ziemi Suwalskiej oraz powstanie sejneńskie</i>, „Zeszyt Naukowy Muzeum Wojska”, 2009, nr 22, s. 112–143. - P. Sobieszczak, <i>Żołnierz łapski</i>, Łapy 2018, s. 5. - J. Szlaszyński, <i>Organizacja i działania augustowskiego obwodu Polskiej Organizacji Wojskowej</i>, „Rocznik Augustowsko-Suwalski”, 2007, t. 7, s. 51–77.
<p>AUTOR BIOGRAMU</p>	<p>Marek Gajewski kustosz Muzeum Wojska w Białymstoku</p>